

Michał Jasłowski*

DEHUMANIZACJA CZŁOWIEKA W KONTEKŚCIE ANTROPOMORFIZACJI TECHNOLOGII

THE DEHUMANIZATION OF HUMANS IN THE CONTEXT OF THE ANTHROPOMORPHIZATION OF TECHNOLOGY

Abstract: The paper explores two phenomena related to artificial intelligence: deepfakes and the concept of the AI personhood, analysed through the ethical framework of Catholic Social Teaching. The analysis is grounded in three key dimensions of the human person as an ethical subject: rationality, corporeality, and relationality. The paper highlights selected threats to human integrity within these dimensions. The phenomenon of deepfakes is presented as a threat to human rationality due to the increasing difficulty in recognizing manipulated content, declining trust in information, and the ease of generating such material with widely accessible AI tools – factors contributing to a growing crisis of truth. The threat to human corporeality is identified in the form of digital identity theft enabled by AI technologies, leading to a crisis of human dignity and a diminished sense of personal security. As a threat to relationality, the article discusses the use of AI systems as substitutes for interpersonal companionship in line with the idea of the AI personhood, which exacerbates the breakdown of social relationships and fosters inner emptiness and a lack of mutuality. The primary aim of the article is not only to describe these emerging threats but also to respond to them by highlining the integrity and dignity of the human person.

Keywords: artificial intelligence, new technologies, ethics, deepfake, AI personhood.

Wraz z coraz bardziej dynamicznym rozwojem technologii generatywnej sztucznej inteligencji (*ang. artificial intelligence* – AI) człowiek staje w obliczu wyzwania, które jawi się jako zupełnie nowe i pod wieloma względami trudne do zrozumienia. W tym zjawisku, jednym z najbardziej niepokojących, przybierającym coraz bardziej na sile, na pierwszy plan wysuwa się niekontrolowany rozwój technologii *deepfake*, czyli tworzenia syntetycznych multimediiów za pomocą AI, w postaci

* Michał Jasłowski – doktorant na Papieskim Wydziale Teologicznym we Wrocławiu (katolicka nauka społeczna), inżynier informatyk, programista, ORCID: <https://orcid.org/0009-0005-9902-1454>; e-mail: michal.jaslowski@pwt.wroc.pl.

plików audio, video oraz zdjęć, które stwarzają pozory realistycznych materiałów¹. Choć technologia ta ma szerokie zastosowanie w celach edukacyjnych czy artystycznych, to jednak coraz częściej staje się narzędziem manipulacji, dezinformacji oraz naruszania godności osoby ludzkiej.

Równocześnie technologia *deepfake* pociąga za sobą rozwój koncepcji tzw. sztucznej osoby (ang. *AI personhood*) lub, innymi słowy, osobowości sztucznej inteligencji, a więc nadawania systemom AI cech osoby ludzkiej, takich jak świadomość, sprawczość czy decyzyjność, zakładająca także odpowiedzialność². Ta idea, choć jeszcze często jedynie spekulatywna, zyskuje coraz szerszy rozgłos w debacie prawnej, etycznej i filozoficznej. Coraz częściej stawiane jest także pytanie, czy AI może być uznana za podmiot moralny, czy może działać w sposób wolny i odpowiedzialny, a przez to być uznawana niejako za byt osobowy?

Pytania te domagają się odpowiedzi nie tylko w kontekście technologicznym, prawnym bądź gospodarczym, ale przede wszystkim w kontekście moralnym. Dlatego w niniejszym artykule przyjrzymy się wspomnianym zagadnieniom w kontekście katolickiej nauki społecznej. Podstawą analizy problemu antropomorfizacji technologii oraz idącej za nim dehumanizacji człowieka będzie odwołanie się do przymiotów osoby ludzkiej: racjonalności, cielesności oraz relacyjności.

1. RACJONALNOŚĆ – DEEPPFAKE ZAGROŻENIEM DLA PRAWDY

Człowiek jako istota rozumna posiada wielki potencjał intelektualny do pojmowania, ale także kształtowania otaczającej go rzeczywistości. To właśnie ta racjonalność, jako element konstytutywny podmiotowości człowieka, pojawia się wielokrotnie w nauczaniu Kościoła. W encyklice *Fides et ratio* Jan Paweł II pisał:

Wiara i rozum są jak dwa skrzydła, na których duch ludzki unosi się ku kontemplacji prawdy³.

Człowiek więc jedynie z pomocą rozumu i łaski wiary może zbliżyć się do prawdy. W encyklice *Caritas in veritate* Benedykt XVI nauczał:

Odkrycia naukowe [...] wydają się tak bardzo zaawansowane, że skłaniają do wyboru między dwiema kategoriami racjonalności – rozumu otwartego na transcendencję, albo racjonalności rozumu zamkniętego w immanencji. Stajemy wobec decydującego *albo – albo*. Jednak racjonalność działania

¹ Por. K. Payne, *Deepfake* [w:] *Britannica*, 2025, <<https://www.britannica.com/technology/deepfake>> [dostęp: 13.05.2025].

² Por. F. Rhys Ward, *Towards a Theory of AI Personhood*, 2025, <<https://arxiv.org/html/2501.13533v1>> [dostęp: 27.04.2025].

³ Jan Paweł II, *Fides et ratio*, 1998, <https://www.vatican.va/content/john-paul-ii/pl/encyclicals/documents/hf_jp-ii_enc_14091998_fides-et-ratio.html> [dostęp: 28.04.2025].

technicznego, skoncentrowanego na nim samym, okazuje się irracjonalna, ponieważ pociąga za sobą zdecydowane odrzucenie sensu i wartości⁴.

Z całą pewnością możemy zauważyć wielką aktualność tego nauczania z 2009 r. Dzisiaj, być może w sposób bardziej radykalny niż wtedy, mamy do czynienia z „racjonalnością rozumu zamkniętego w immanencji”. Racjonalność ta odrzuca sens ludzkiej egzystencji i ludzkiego powołania oraz zatapia człowieka w poczuciu braku nadziei i w życiu w świecie pełnym wartości pozornych. To właśnie w takim świecie coraz częściej spotykamy się z wdrażaniem niebezpiecznych technologii *deepfake*, które często są owocem paradygmatu technokratycznego⁵.

O ile wytwory technologii *deepfake* mogą być czasami wygenerowane w wyniku tzw. halucynacji AI⁶, to jednak coraz częściej mamy do czynienia z celowym tworzeniem spreparowanych treści. Istnieje więc niezaprzeczalnie jasna intencja twórców wykorzystujących technologię AI do tworzenia tego typu treści. Może być ona związana z chęcią manipulacji opinią publiczną lub wywierania wpływu na określone grupy społeczne. Takie sytuacje są szczególnie niebezpieczne, gdy systemy AI dostają dostęp do mediów z odgórnie ustaloną intencją: np. zniszczenia kogoś, pogłębienia polaryzacji w społeczeństwie lub pogłębienia niezadowolenia społecznego. W kontekście odpowiedzialnego korzystania z AI w środkach społecznego przekazu wypowiedział się papież Leon XIV podczas swojej pierwszej audyencji dla dziennikarzy 12 maja 2025 r.

Myślę tu szczególnie o sztucznej inteligencji, z jej ogromnym potencjałem, która wymaga jednak odpowiedzialności i rozeznania, aby właściwie ją wykorzystać dla dobra wszystkich, tak aby mogła przynosić korzyści dla ludzkości. I ta odpowiedzialność dotyczy wszystkich, proporcjonalnie do wieku i roli w społeczeństwie⁷.

Słowa te nabierają szczególnej mocy w kontekście prawdy, której środki społecznego przekazu powinny służyć i o nią walczyć. Jeśli zamiast dobra wspólnego

⁴ Benedykt XVI, *Caritas in veritate*, 2009, p. 74, <https://www.vatican.va/content/benedict-xvi/pl/encyclicals/documents/hf_ben-xvi_enc_20090629_caritas-in-veritate.html> [dostęp: 28.04.2025].

⁵ Por. Franciszek, *Przemówienie do uczestników watykańskiego kongresu o sztucznej inteligencji*, 2024, <<https://www.vaticannews.va/pl/papiez/news/2024-06/papiez-sztuczna-inteligencja-moze-zagrozic-czlowiekowi-potrzeb.html>> [dostęp: 29.04.2025].

⁶ Zjawisko zwracania nieprawdziwych danych wyglądających pozornie poprawnie związane ze specyfiką działania systemów AI. Por. Y. Sun [i in.], *AI hallucination: towards a comprehensive classification of distorted information in artificial intelligence-generated content*, 2024, <<https://www.nature.com/articles/s41599-024-03811-x?>> [dostęp: 10.05.2025].

⁷ Leon XIV, *Przemówienie papieża Leona XIV podczas audyencji dla pracowników środków społecznego przekazu*, 12.05.2025, <<https://www.ekai.pl/dokumenty/przemowienie-papieza-leona-xiv-podczas-audyencji-dla-pracownikow-srodkow-spoiecznego-przekazu-12-maja-2025/>> [dostęp: 14.05.2025].

i odpowiedzialności za prawdę człowiek zwraca się ku swoim partykularnym interesom, używając systemów AI w celu rozpowszechniania fałszu, wtedy jego działanie staje się niejako anonimowe, a idąc dalej – staje się działaniem systemu, czyli „podmiotu” nieponoszącego odpowiedzialności za poszanowanie prawdy. Racjonalność osoby ludzkiej zakłada odpowiedzialność za prawdę oraz pragnienie prawdy. Jednak człowiek odcinając się od prawdy jako wartości niezmiennej i podstawowej, zaciera granice między rzeczywistością a fikcją, tworząc iluzję racjonalnego podmiotu w postaci systemów AI. Taka podstawa zagraża integralności istoty ludzkiej na wielu polach. Prawda, która w sposób powszechny zostaje rozmyta, traci swój sens.

Współczesna kultura, pomimo licznych pozytywnych aspektów, narażona jest na ryzyko utraty sensu prawdy, co prowadzi do sceptycyzmu i relatywizmu⁸.

Jeśli informacje, z którymi człowiek na co dzień obcuje, okazują się przeważnie nieprawdziwe, to po pierwszym dramacie karmienia się fałszem, przychodzi drugi – brak zaufania do jakiejkolwiek informacji. Wzrastający sceptycyzm i relatywizm, o których pisał Jan Paweł II, pociągają za sobą szkody psychiczne i duchowe dla człowieka i całego społeczeństwa.

Aby móc określić rozmiar tych szkód i spróbować zrozumieć mechanizmy je powodujące, przyjrzymy się niektórym badaniom prowadzonym w kontekście wpływu technologii *deepfake* na ludzką racjonalność.

Jako problem podstawowy, związany z samą istotą technologii *deepfake*, jawi się nam kwestia ludzkiej zdolności odróżnienia jej wytworów od materiałów opartych na faktach. Jako źródło reprezentatywne dla obecnej skali problemu na pierwszy plan wysuwa się przegląd 56 artykułów zawierających publikacje wyników badań tego zjawiska, opublikowanych w grudniu 2024 r. przez zespół badaczy z LVR University Clinic Essen, University of Duisburg-Essen oraz Indiana University⁹. Analiza oparta została na grupie 86 155 badanych pod kątem umiejętności określenia prawdziwości materiałów, takich jak teksty, obrazy czy też nagrania audio i video. Wyniki wskazują na 55,54% skuteczności badanych w rozpoznawaniu *deepfake*ów. Największa skuteczność widoczna jest w kontekście oceny prawdziwości materiałów video (62%), nieznacznie mniejsza materiałów audio (58%), natomiast najniższą skutecznością charakteryzowały się materiały tekstowe (52%). Wyniki bliskie 50% wskazują na skuteczność zbliżoną do losowego określenia prawdziwości materiałów. Ukazuje to tak naprawdę ludzką niezdolność do prawidłowej oceny podanych treści, przynajmniej w ujęciu statystycznym. Nieznacznie lepsze wyniki (wzrost z 6% do 12%) zostały uzyskane na szkoleniach

⁸ Jan Paweł II, *Fides et ratio*, p. 5.

⁹ Por. A. Diel [i in.], *Human performance in detecting deepfakes: A systematic review and meta-analysis of 56 papers*, 2024, <<https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S2451958824001714>> [dostęp: 12.05.2025].

dotyczących technik rozpoznawania *deepfake*ów. Natomiast dużym potencjałem oceny prawdziwości materiałów charakteryzują się narzędzia AI wspomagające rozpoznawanie *deepfake*ów. Pokazuje to jednoznacznie konieczność rozwoju takich narzędzi oraz wdrażania ich we wszystkich tych przestrzeniach, gdzie ludzie narażeni są na dezinformację i manipulację ze strony technologii *deepfake*. To właśnie ludzka racjonalność i jej owoc w postaci wyspecjalizowanych systemów AI monitorujących i rozpoznających materiały *deepfake* musi stawać w obronie prawdy.

Kolejnym ważnym elementem związanym już z samym obcowaniem człowieka z technologią *deepfake* jest spadek zaufania do wiadomości publikowanych w mediach, co w wielu przypadkach jest zasadne. Racjonalna natura człowieka domaga się wręcz filtrowania i badania publikowanych informacji. Jest jednak jeszcze druga strona tego rosnącego braku zaufania. Badania wpływu *deepfake* na poziom niepewności wobec mediów¹⁰ wskazują na spadające zaufanie do mediów społecznościowych. Autorzy wysuwają jednocześnie następujące wnioski: nasilający się trend powszechnej niepewności i podważania wszelkich informacji może prowadzić do wzrostu cynizmu i negowania informacji prawdziwych. Niezdolność do zaufania nawet sprawdzonym źródłom oraz zwiększająca się niepewność mogą więc prowadzić do degradacji dialogu publicznego i mieć szereg negatywnych skutków społecznych i moralnych.

Łącząc zjawisko trudności rozpoznawania *deepfake*ów ze spadkiem zaufania do jakichkolwiek informacji oraz z łatwością generowania tego typu materiałów przez powszechnie dostępne narzędzia AI, stajemy wobec wielkiego zagrożenia kryzysem prawdy. To właśnie zagubienie ludzkiej racjonalności na rzecz osiągnięcia własnych celów przez twórców, fascynacja czystym działaniem technicznym oraz oderwanie rozumu od wiary skazuje człowieka na iluzję własnej wszechmocy¹¹.

2. CIELESNOŚĆ POGWAŁCONA A „UCIELEŚNIONA” FAŁSZYWA TOŻSAMOŚĆ

Kolejną konstytutywną sferą osoby ludzkiej, obok rozumności, jest cielesność. Według Jana Pawła II

Ciało bowiem, i tylko ono, zdolne jest uczynić widzialnym to, co niewidzialne, duchowe i Boże. Ono zostało stworzone po to, aby przenosić w widzialną

¹⁰ Por. C. Vaccari, A. Chadwick, *Deepfakes and Disinformation: Exploring the Impact of Synthetic Political Video on Deception, Uncertainty, and Trust in News*, 2020, <<https://journals.sagepub.com/doi/10.1177/2056305120903408>> [dostęp: 12.05.2025].

¹¹ Por. Benedykt XVI, *Caritas in veritate*, p. 74.

rzeczywistość świata ukrytą odwiecznie w Bogu tajemnicę i aby być jej znakiem¹².

Papież wskazuje na Boże życie, do którego zaproszony jest człowiek, przez co otrzymuje on niezbywalną godność, która jest przymiotem całej osoby: duszy i ciała. Ludzkie powołanie i tożsamość realizują się właśnie w ciele.

Cielesność jest dzisiaj znieważana i instrumentalizowana przez nowe formy niewolnictwa. Jedną z nich jest pornografia, która instrumentalizując człowieka, przyczynia się do niszczenia godności ludzkiej – zarówno twórców, jak i odbiorców tych treści. Podczas spotkania z młodzieżą w 2018 r. papież Franciszek powiedział:

Pornografia jest przykładem oddzielenia seksualności od miłości, jest wyrazem pogardy dla człowieka, ponieważ go instrumentalizuje oraz czyni przedmiotem zabawy¹³.

Człowiek jako przedmiot zabawy staje się ofiarą dehumanizacji, jest niejako obdarty ze swojej godności.

Problem pornografii, znany od lat, nabrał w ostatnim czasie nowego wymiaru. To właśnie technologia *deepfake* przyczyniła się do rozwoju treści pornograficznych, w których, posługując się obrazem ciała konkretnego człowieka, można wygenerować treści o charakterze intymnym. Takie kreowanie cielesności na bazie tożsamości konkretnej osoby bez jej zgody staje się narzędziem niszczenia tożsamości osoby i gwałtu na jej wolności.

Narzędzia te, jak wskazują badacze z Uniwersytetu Oksfordzkiego, są szeroko dostępne w sieci i często wykorzystywane. Od listopada 2022 r. na platformach dedykowanych wymianie modeli AI imitujących ludzi zostało udostępnionych około 35 tys. modeli, które zostały pobrane prawie 15 mln razy. Były to często modele rozpoznawalnych w świecie medialnym kobiet. Badacze wskazują, że 96% tych pobrań miało na celu tworzenie materiałów o charakterze pornograficznym¹⁴. W innych badaniach¹⁵ dowiedziono natomiast istnienia „złośliwego ekosystemu

¹² Jan Paweł II, *Teologia ciała: 19. Dzięki „sakramentowi ciała” człowiek czuje się podmiotem świętości*, 1980, <<https://www.vaticannews.va/pl/watykan/news/2023-12/teologia-ciala-19-dzieki-sakramentowi-ciala-czlowiek-czuje-si.html>> [dostęp: 10.05.2025].

¹³ Katolicka Agencja Prasowa, *Papież: Seksualność, seks są darem Boga. Żadnego tabu*, 2018, <<https://pl.aleteia.org/2018/09/20/papiez-seksualnosc-seks-sa-darem-boga-zadnego-tabu>> [dostęp: 12.05.2025].

¹⁴ Por. W. Hawkins, C. Russell, B. Mittelstadt, *Deepfakes on Demand: the rise of accessible non-consensual deepfake image generators*, 2025, <<https://arxiv.org/pdf/2505.03859>> [dostęp: 12.05.2025].

¹⁵ Por. M. Ding, H. Suresh, *The Malicious Technical Ecosystem: Exposing Limitations in Technical Governance of AI-Generated Non-Consensual Intimate Images of Adults*, 2025, <<https://arxiv.org/pdf/2504.17663>> [dostęp: 12.05.2025].

technologicznego”, który w kilka minut umożliwia utworzenie tego typu materiałów osobom bez jakiegokolwiek przygotowania technologicznego.

Skala zjawiska została zbadana na grupie 19 728 dorosłych respondentów z Wielkiej Brytanii¹⁶. Było to jedno z największych badań tego typu. Wyniki wskazują, że 15% badanych miało styczność ze szkodliwymi *deepfake*ami, w tym z pornografią, 8% tworzyło materiały tego typu, natomiast 90% obawia się *deepfake*ów w kontekście dezinformacji i nadużyć seksualnych. Z badań wynika również, że kobiety bardziej niż mężczyźni obawiają się tego zjawiska, w szczególności wykorzystania ich wizerunku w materiałach pornograficznych. Rosnąca świadomość społeczna pociąga za sobą także rosnący niepokój.

Należy podkreślić, że cyfrowa kradzież tożsamości z wykorzystaniem narzędzi AI jest zjawiskiem stosunkowo nowym, lecz w swojej istocie sprowadza się do zatracenia prawdy o człowieku jako obrazie Boga. Jest więc nową odsłoną wielkiego kryzysu poszanowania ludzkiej godności i cielesności, który trwa i objawia się w kolejnych wojnach, handlu ludźmi czy wszędzie tam, gdzie człowiekowi gwałtem odbiera się jego wolność. Zjawisko to, choć bardzo dynamiczne, z opóźnieniem obwarowywane jest regulacjami prawnymi, które, niestety, często okazują się nieskuteczne. Obok regulacji prawnych należy wskazać więc na wielką potrzebę edukacji w tym zakresie oraz zwiększanie wrażliwości na poszanowanie ciała i wolności drugiego człowieka.

3. RELACYJNOŚĆ – „WYSYCHAJĄCE” ŹRÓDŁO ODPOWIEDZIALNOŚCI

Racjonalność i cielesność człowieka może znaleźć swoją realizację wyłącznie w perspektywie relacyjności. Pisał o tym Jan Paweł II w encyklice *Sollicitudo rei socialis*:

Oto *transcendentna rzeczywistość* istoty ludzkiej, w której od początku uczestniczy on jako «dwoje»: mężczyzna i kobieta (por. Rdz 1,27), jest więc ze swej natury istotą społeczną¹⁷,

a w *Evangelium vitae* dodał:

Każdy człowiek jest «stróżem swego brata», ponieważ Bóg powierza człowieka człowiekowi¹⁸.

¹⁶ Por. T. Sippy [i in.], *Behind the Deepfake: 8% Create; 90% Concerned*, 2024, <<https://arxiv.org/pdf/2407.05529>> [dostęp: 12.05.2025].

¹⁷ Jan Paweł II, *Sollicitudo rei socialis*, 1987, p. 29, <https://www.vatican.va/content/john-paul-ii/pl/encyclicals/documents/hf_jp-ii_enc_30121987_sollicitudo-rei-socialis.html> [dostęp: 13.05.2025].

¹⁸ Tenże, *Evangelium vitae*, 1995, p. 19, <https://www.vatican.va/content/john-paul-ii/pl/encyclicals/documents/hf_jp-ii_enc_25031995_evangelium-vitae.html> [dostęp: 13.05.2025].

Widzimy więc, że Magisterium i katolicka nauka społeczna stawiają przed nami jasny obraz człowieka jako istoty relacyjnej i odpowiedzialnej za swoich braci. To właśnie relacyjny charakter istoty ludzkiej jest źródłem odpowiedzialności za innych, która realizuje się w dążeniu do dobra wspólnego, sprawiedliwości i miłości społecznej. Dodatkowo w dokumencie *Antiqua et nova* z 2025 r. wskazano:

Inteligencja ludzka nie jest odosobnioną zdolnością, lecz urzeczywistnia się w relacjach, znajdując swój pełny wyraz w dialogu, współpracy i solidarności. Uczymy się z innymi, uczymy się dzięki innym¹⁹.

Tak więc relacyjność jest również wymiarem wzajemnego budowania i ubogacania się.

W świat ludzkich relacji bardzo mocno weszła technologia informatyczna, a więc technologia, której podstawą jest informacja oraz operacje na informacjach, takie jak wyszukiwanie, przekształcanie, błyskawiczne przekazywanie i publikowanie. Człowiek pochłonięty recepcją licznych materiałów dostępnych w Internecie jest szczególnie narażony na zjawisko przeciążenia technologicznego, co ma szkodliwy wpływ na całe jego działanie. Wzrost informacji generowanych w sieci jest potężny. W 2010 r. roczna produkcja danych wynosiła 5 zettabajtów, natomiast dziś szacuje się ją na 181 zettabajtów²⁰. Liczba informacji produkowanych obecnie pozostaje natomiast trudna do porównania z jej odpowiednikami we wcześniejszych dekadach.

To właśnie dane są niejako paliwem dla systemów sztucznej inteligencji. Doskonalenie rezultatów osiągniętych przez te systemy związane jest z coraz skuteczniejszą analizą i przetwarzaniem heurystycznym szeroko dostępnych w sieci ogromnych zbiorów danych.

W poprzednich punktach przyjrzelśmy się technologii *deepfake* jako zagrożeniu dla racjonalności i cielesności człowieka. *Deepfake* pociąga jednak za sobą kolejne zagrożenie dla wspomnianych sfer, które opisywane jest jako *AI personhood*. Idea sztucznej osoby lub osobowości sztucznej inteligencji wskazuje na relacyjny charakter AI. Dzięki coraz lepszym *deepfake'om* technologia ta dostarcza realistyczny obraz, głos, formułuje logiczne wypowiedzi, zyskując niejako swoją „podmiotowość”, która może wchodzić w głębokie interakcje z człowiekiem.

W wielu aspektach idea sztucznej osoby przestaje być spekulatywna, na co wskazują coraz liczniejsze badania naukowe. Badacze z Harvardu przeprowadzili

¹⁹ Dykasteria Nauki Wiary, Dykasteria ds. Kultury i Edukacji, *Antiqua et nova*, 2025, p. 18, <https://www.ekai.pl/wp-content/uploads/2025/04/PL_Nota-Antiqua-et-nova.pdf> [dostęp: 14.05.2025].

²⁰ Por. R. Geuens, *How much data is generated every day?*, 2025, <<https://soax.com/research/data-generated-per-day>> [dostęp: 14.05.2025].

w 2024 r. badania dotyczące wpływu „towarzyszy AI” na redukcję samotności²¹. Wnioski są wyjątkowo optymistyczne – AI skutecznie zmniejsza poczucie samotności użytkowników. Wykazano także, że interakcje z AI przynoszą podobne rezultaty w redukcji samotności jak rozmowy z innymi ludźmi, przewyższając skuteczność takich czynności jak np. oglądanie filmów na YouTube. Jako wielką przewagę systemów AI wymieniono zdolność do „słuchania” oraz dostosowywania się do emocji użytkownika. Wnioski końcowe wskazują na trwałą redukcję poczucia samotności przy długotrwałym używaniu AI.

Aby uzupełnić ten utopijny obraz rozwiązania problemu samotności, przyjrzyjmy się jeszcze innym badaniom²². Na platformie wsparcia psychicznego *TalkLife* przeprowadzono badanie narzędzia *Hailey*, oferującego sugestie empatycznych odpowiedzi. Mamy więc do czynienia z narzędziem, które modyfikowało przesyłane między użytkownikami komunikaty w taki sposób, aby zwiększyć ich poziom empatii. Wykazano zwiększenie tego poziomu o 19,6%. Natomiast u uczestników mających szczególne problemy z empatycznym podejściem do innych wzrost ten wyniósł aż 38,9%. Autorzy badań stwierdzili, że użytkownicy nie stali się zależni od AI, lecz wykorzystując wskazówki systemu, poprawili własne umiejętności komunikacyjne.

W przypadku obu badań mamy do czynienia niejako z zajęciem przez AI miejsca drugiego człowieka. Wspieranie osób samotnych przez oferowanie ułudy relacji wydaje się być wręcz okrutne i zamykające te osoby na wyjście do innych ludzi, na poszukiwanie prawdziwych relacji. W omawianym przykładzie wdrażanie idei sztucznego człowieka ma więc wielki wpływ na integralność osoby ludzkiej. Niszczy jej zdolność budowania prawdziwych relacji, osłabia jej zaufanie do prawdy i drugiego człowieka. Także ingerencja w relacje, która miałaby je ocieplić, może przekształcać je w fałsz. Człowiek nie jest traktowany jako wolny i odpowiedzialny za słowa podmiot, ta podmiotowość przekazywana jest częściowo systemowi AI. Idea, aby rozmówca poczuł się lepiej, niszczy prawdziwy wydźwięk komunikatu i zaciera charakter szczerej rozmowy jako spotkania z drugą osobą.

Już sam fakt prowadzenia takich badań wskazuje na wielki kryzys relacyjności. Z jednej strony odczucie bycia wysłuchanym lub bardziej zauważonym i szanowanym może być realnym wynikiem działania AI, lecz kierunek wyznaczany przez tego typu technologie nie prowadzi do rozwiązania kryzysu relacyjności, raczej w ukryty sposób go konserwuje i bardziej pogłębia.

²¹ Por. J. De Freitas [i in.], *AI Companions Reduce Loneliness*, 2024, <https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=4893097> [dostęp: 14.05.2025].

²² Por. A. Sharma [i in.], *Human-AI Collaboration Enables More Empathic Conversations in Text-based Peer-to-Peer Mental Health Support*, 2022, <<https://arxiv.org/pdf/2203.15144>> [dostęp: 15.05.2025].

Czy mamy więc do czynienia z nową relacyjnością, czy tylko z oszukiwaniem samych siebie? W przemówieniu do Papieskiej Akademii Życia papież Franciszek powiedział:

W sieci relacji, zarówno podmiotowych, jak i wspólnotowych, technika nie może wyprzeć kontaktu międzyludzkiego; to, co wirtualne, nie może zastąpić tego, co realne, podobnie jak *social media* nie mogą zastąpić relacji społecznych. Nie poddajmy się ciężącej obecnie pokusie zastąpienia wirtualnym tego, co realne²³.

Papież Franciszek wyraźnie zaznaczył, że AI nie może zastąpić relacji międzyludzkich, ale jednocześnie był świadom tego, że tak się właśnie dzieje. To powoduje zniszczenie realnych relacji, w miejsce których powstaje pustka, tylko pozostanie zastępowana przez przywiązanie do nierelacyjnej technologii AI. W innym przemówieniu do Papieskiej Akademii Życia papież dodał: „Człowiek znajduje sens w relacjach, nie w technologii”²⁴.

Uzależnienie od technologii odbiera życiu człowieka sens, który należać można tylko we wspólnocie z Bogiem i inną osobą. Relacyjna natura człowieka pociąga go do tego, aby być dla innych. Jak więc wygląda rzeczywistość ludzi, którzy za mocno zaangażowali się w „budowanie relacji ze sztucznym człowiekiem”? Na to pytanie znajdujemy odpowiedź w licznych badaniach wykazujących niebezpieczeństwa dla psychiki i integralnego rozwoju człowieka.

Często rezultaty pracy ze sztuczną inteligencją okazują się odwrotne do zamierzonych. Pracownicy intensywnie używający do pracy AI częściej odczuwają stres, samotność, mają tendencję do alkoholizmu i bezsenności. Wzrost wydajności nie zastępuje im interakcji z innymi pracownikami i prowadzi do wykluczenia społecznego w pracy²⁵. Również relacje międzyludzkie tracą swoją dotychczasową formę. Częste obcowanie z AI może prowadzić do zakłócenia oczekiwań co do interakcji z innymi ludźmi, gdyż buduje się je na podstawie interakcji z AI, co prowadzi do rozczarowań w realnych relacjach. Powstają także mechanizmy prowadzące do ucieczki od trudności związanych z relacjami z prawdziwym człowiekiem w obliczu łatwego i niewymagającego obcowania z systemem. Kolejnym trudnym doświadczeniem może być uleganie manipulacjom AI, aby dystansować się do prawdziwych relacji. Takie szkodliwe porady mogą inicjować traktowanie

²³ Franciszek, *Papież do akademików: technika nie może wyprzeć kontaktu międzyludzkiego*, <<https://www.vaticannews.va/pl/papiez/news/2023-02/papiez-do-akademikow-technika-nie-moze-wyprzec-relacji.html>> [dostęp: 15.05.2025].

²⁴ Tenże, *Pope: Humans find meaning in relationships, not technology*, <<https://www.vaticannews.va/en/pope/news/2024-02/pope-francis-pontifical-academy-life-human-meanings-challenges.html>> [dostęp: 15.05.2025].

²⁵ Por. I. Popko, *Jak używanie sztucznej inteligencji wpływa na pracowników? Stres i samotność*, 2024, <<https://sukces.rp.pl/spoleczenstwo/art40701721-jak-uzywanie-sztucznej-inteligencji-wplywa-na-pracownikow-stres-i-samotnosc>> [dostęp: 15.05.2025].

przez użytkowników AI jako pełnoprawnego partnera i prowadzić do niszczenia naturalnych mechanizmów funkcjonowania w społeczeństwie²⁶.

ZAKOŃCZENIE

Racjonalność, cielesność i relacyjność to cechy, które czynią człowieka jedyną istotą będącą podmiotem moralnym. Technologia AI naśladując te cechy, przyczynia się do narastającego kryzysu prawdy i zaburzania ładu społecznego. Należy jednak przyznać, że to właśnie ludzkie działanie, często nieodpowiedzialne i oderwane od poszanowania prawdy, prowadzi do rozwoju tych zjawisk. W ludzkiej codzienności rodzi się więc pilna potrzeba traktowania AI jako technologii pomocniczej – należy szczególnie pamiętać o jej charakterze funkcjonalnym, nie zaś ontologicznym. Przypisywanie AI cech podmiotowości, nawet podświadome, jest niewątpliwie zagrożeniem dla integralności osoby ludzkiej i porządku stworzenia. W kontekście współczesnych wyzwań, które stwarza technologia AI, ważne jest ciągle przypomnianie, że człowiek nie jest symulacją, jest obrazem Boga, a więc w swej wolności nie może być zastąpiony wynikiem działania nawet najbardziej zaawansowanego systemu AI.

BIBLIOGRAFIA

- Benedykt XVI, *Caritas in veritate*, 2009, <https://www.vatican.va/content/benedict-xvi/pl/encyclicals/documents/hf_ben-xvi_enc_20090629_caritas-in-veritate.html> [dostęp: 28.04.2025].
- Czechowicz K., *Psychologowie: relacje ludzi ze sztuczną inteligencją rodzą poważne dylematy etyczne*, 2025, <<https://naukawpolsce.pl/aktualnosci/news%2C107485%2Cpsychologowie-relacje-ludzi-ze-sztuczna-inteligencja-rodza-powazne-dylematy>> [dostęp: 15.05.2025].
- De Freitas J. [i in.], *AI Companions Reduce Loneliness*, 2024, <https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=4893097> [dostęp: 14.05.2025].
- Diel A. [i in.], *Human performance in detecting deepfakes: A systematic review and meta-analysis of 56 papers*, 2024, <<https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S2451958824001714>> [dostęp: 12.05.2025].
- Ding M., Suresh H., *The Malicious Technical Ecosystem: Exposing Limitations in Technical Governance of AI-Generated Non-Consensual Intimate Images of Adults*, 2025, <<https://arxiv.org/pdf/2504.17663>> [dostęp: 12.05.2025].

²⁶ Por. K. Czechowicz, *Psychologowie: relacje ludzi ze sztuczną inteligencją rodzą poważne dylematy etyczne*, 2025, <<https://naukawpolsce.pl/aktualnosci/news%2C107485%2Cpsychologowie-relacje-ludzi-ze-sztuczna-inteligencja-rodza-powazne-dylematy>> [dostęp: 15.05.2025].

- Dykasteria Nauki Wiary, Dykasteria ds. Kultury I Edukacji, *Antiqua et nova*, 2025, <https://www.ekai.pl/wp-content/uploads/2025/04/PL_Nota-Antiqua-et-nova.pdf> [dostęp: 14.05.2025].
- Franciszek, *Papież do akademików: Technika nie może wyprzeć kontaktu międzyludzkiego*, <<https://www.vaticannews.va/pl/papiez/news/2023-02/papiez-do-akademikow-technika-nie-moze-wyprzec-relacji.html>> [dostęp: 15.05.2025].
- Franciszek, *Pope: Humans find meaning in relationships, not technology*, <<https://www.vaticannews.va/en/pope/news/2024-02/pope-francis-pontifical-academy-life-human-meanings-challenges.html>> [dostęp: 15.05.2025].
- Franciszek, *Przemówienie do uczestników watykańskiego kongresu o sztucznej inteligencji*, 2024, <<https://www.vaticannews.va/pl/papiez/news/2024-06/papiez-sztuczna-inteligencja-moze-zagrozic-czlowiekowi-potrzeb.html>> [dostęp: 29.04.2025].
- Geuens R., *How much data is generated every day?*, 2025, <<https://soax.com/research/data-generated-per-day>> [dostęp: 14.05.2025].
- Hawkins W., Russell C., Mittelstadt B., *Deepfakes on Demand: the rise of accessible non-consensual deepfake image generators*, 2025, <<https://arxiv.org/pdf/2505.03859>> [dostęp: 12.05.2025].
- Jan Paweł II, *Evangelium vitae*, 1995, <https://www.vatican.va/content/john-paul-ii/pl/encyclicals/documents/hf_jp-ii_enc_25031995_evangelium-vitae.html> [dostęp: 13.05.2025].
- Jan Paweł II, *Fides et ratio*, 1998, <https://www.vatican.va/content/john-paul-ii/pl/encyclicals/documents/hf_jp-ii_enc_14091998_fides-et-ratio.html> [dostęp: 28.04.2025].
- Jan Paweł II, *Sollicitudo rei socialis*, 1987, <https://www.vatican.va/content/john-paul-ii/pl/encyclicals/documents/hf_jp-ii_enc_30121987_sollicitudo-rei-socialis.html> [dostęp: 13.05.2025].
- Jan Paweł II, *Teologia ciała: 19. Dzięki „sakramentowi ciała” człowiek czuje się podmiotem świętości*, 1980, <<https://www.vaticannews.va/pl/watykan/news/2023-12/teologia-ciala-19-dzieki-sakramentowi-ciala-czlowiek-czuje-si.html>> [dostęp: 10.05.2025].
- Katolicka Agencja Prasowa, *Papież: Seksualność, seks są darem Boga. Żadnego tabu*, 2018, <<https://pl.aleteia.org/2018/09/20/papiez-seksualnosc-seks-sa-darem-boga-zadnego-tabu>> [dostęp: 12.05.2025].
- Leon XIV, *Przemówienie papieża Leona XIV podczas audiencji dla pracowników środków społecznego przekazu*, 12.05.2025, <<https://www.ekai.pl/dokumenty/przemowienie-papieza-leona-xiv-podczas-audiencji-dla-pracownikow-srodkow-spoecznego-przekazu-12-maja-2025/>> [dostęp: 14.05.2025].
- Payne K., *Deepfake* [w:] *Britannica*, 2025, <<https://www.britannica.com/technology/deepfake>> [dostęp: 13.05.2025].
- Popko I., *Jak używanie sztucznej inteligencji wpływa na pracowników? Stres i samotność*, 2024, <<https://sukces.rp.pl/spoleczenstwo/art40701721-jak-uzywanie-sztucznej-inteligencji-wplywa-na-pracownikow-stres-i-samotnosc>> [dostęp: 15.05.2025].
- Rhys Ward F., *Towards a Theory of AI Personhood*, 2025, <<https://arxiv.org/html/2501.13533v1>> [dostęp: 27.04.2025].
- Sharma A. [i in.], *Human-AI Collaboration Enables More Empathic Conversations in Text-based Peer-to-Peer Mental Health Support*, 2022, <<https://arxiv.org/pdf/2203.15144>> [dostęp: 15.05.2025].

- Sippy T. [i in.], *Behind the Deepfake: 8% Create; 90% Concerned*, 2024, <<https://arxiv.org/pdf/2407.05529>> [dostęp: 12.05.2025].
- Sun Y. [i in.], *AI hallucination: towards a comprehensive classification of distorted information in artificial intelligence-generated content*, 2024, <<https://www.nature.com/articles/s41599-024-03811-x>> [dostęp: 10.05.2025].
- Vaccari C., Chadwick A., *Deepfakes and Disinformation: Exploring the Impact of Synthetic Political Video on Deception, Uncertainty, and Trust in News*, 2020, <<https://journals.sagepub.com/doi/10.1177/2056305120903408>> [dostęp: 12.05.2025].

Streszczenie: Artykuł opisuje dwa zjawiska związane ze sztuczną inteligencją: deepfake oraz ideę sztucznej osoby w kontekście etycznej analizy w ramach katolickiej nauki społecznej. Jako punkt wyjścia do niniejszej analizy wybrano racjonalność, cielesność oraz relacyjność, czyli wymiary osoby ludzkiej jako podmiotu etycznego. Wskazano na wybrane zagrożenia dla integralności człowieka w ramach tych wymiarów. Jako zagrożenie dla ludzkiej racjonalności opisano zjawisko trudności rozpoznawania *deepfake’ów* wraz ze spadkiem zaufania do jakichkolwiek informacji oraz z łatwością generowania tego typu materiałów przez powszechnie dostępne narzędzia AI, prowadzące do narastającego zagrożenia kryzysem prawdy. Jako zagrożenie dla ludzkiej cielesności opisano zjawisko cyfrowej kradzieży tożsamości z wykorzystaniem narzędzi AI, prowadzące do kryzysu ludzkiej godności i poczucia bezpieczeństwa. Jako zagrożenie dla relacyjności opisano zjawiska wykorzystywania systemów AI jako substytutu towarzysza w myśl idei sztucznego człowieka, co wzmacnia rozkład relacji społecznych i zamyka człowieka w wewnętrznej pustce i braku wzajemności. Celem artykułu jest w pierwszej kolejności próba opisu wymienionych zagrożeń, ale również odpowiedzi na nie poprzez podkreślenie ludzkiej integralności i godności.

Słowa kluczowe: sztuczna inteligencja, nowe technologie, etyka, *deepfake*, sztuczny człowiek.